

Dr. Jankó Attila Renátó (ORCID: 0009-0005-5524-9297)
ELTE ÁJK Büntető Eljárásjogi és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék
Témavezető: Koósné Dr. Mohácsi Barbara egyetemi adjunktus

DOI: <https://doi.org/10.55052/themis.2026.1.88>

A fogvatartotti vallásszabadság reintegrációs funkciója egy női elítéltekkel készült empirikus kutatás tükrében

(The reintegrative function of prisoners' freedom of religion in light of an empirical study conducted with female offenders)

Absztrakt

A tanulmány a fogvatartotti vallásszabadság reintegrációs funkcióját vizsgálja női elítéltek körében, különösen a büntetés-végrehajtási intézeten belüli a belső motiváció erősítése, a konfliktuskezelés, valamint a szabadulás utáni társadalmi visszailleszkedés szempontjából. A tanulmány saját kvalitatív empirikus kutatásra épít, amelynek alapját 15 félig strukturált mélyinterjú képezi. A kutatás fő megállapítása, hogy a vallás büntetés-végrehajtási és büntetőjogi szempontból azért bír jelentőséggel, mert elősegítheti azt a belső normakövetést, amely a jogkövető életmód kialakulásának, a sikeres reintegrációnak, valamint a bűnisméltés és a visszaesés kockázata csökkenésének egyik feltétele. A vallásszabadság tényleges érvényesülése nem csupán alapjogi kérdés, hanem a büntetés céljának eredményesebb megvalósulásához is hozzájárulhat.

Kulcsszavak: fogvatartotti vallásszabadság, női fogvatartottak, reintegráció, normakövetés, börtönpasztoráció, büntetés célja

Abstract

The study examines the reintegrative function of religious freedom among female inmates, with particular regard to the strengthening of internal motivation, conflict management, and post-release social reintegration within correctional institutions. The paper is based on original qualitative empirical research, consisting of 15 semi-structured in-depth interviews. The main finding of the study is that religion is significant from both penitentiary and criminal law perspectives, as it may foster internal norm

compliance, which is a key condition for developing a law-abiding lifestyle, achieving successful reintegration, and reducing the risk of recidivism and reoffending. The effective realization of religious freedom is therefore not merely a fundamental rights issue, but may also contribute to the more effective fulfillment of the purposes of punishment.

Keywords: *freedom of religion in prison, female prisoners, reintegration, norm compliance, prison chaplaincy, aims of punishment*

1. Bevezetés

1.1. A téma aktualitása

A fogvatartotti vallásszabadság kérdésköre a büntetés-végrehajtás világában nem pusztán alapjogi vagy dogmatikai kérdés, hanem reintegrációs jelentőségű terület is. A vallásgyakorlás a szabadságelvonással nem vész el, hanem olyan alapvető jogosultság marad, amelyet a büntetés-végrehajtási intézetek rendjéhez igazodva biztosítani kell. A vallásszabadság a fogvatartás körülményei között nem csupán jogként, hanem pozitív reintegrációs funkcióval is bírhat. A büntető jogtudomány szempontjából mindez fontossá válhat, mert a vallási támogatás hozzájárulhat ahhoz, hogy a fogvatartott a jogkövető életmódot ne pusztán külső kényszerből, hanem belső meggyőződésből vállalja.

A vallásszabadság alkotmányos alapját az Alaptörvény VII. cikke¹ adja, ami a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságát mindenki számára biztosítja. E szabadságjog a fogvatartottakat is megilleti, jóllehet a végrehajtás rendje, a biztonsági szempontok és az intézeti működés szükségszerűen keretet adnak e jog gyakorlásának. A büntetés-végrehajtási jogban ezért fontos, hogy a szabadságvesztés ne csak büntetésként, hanem a visszailleszkedést segítő eszközként is működjön. A fogvatartottak vallásszabadságának értelmezésénél fontos, hogy az Alaptörvény az alapvető jogok korlátozását csak más jogok vagy alkotmányos értékek védelme érdekében, szükséges és arányos módon teszi lehetővé². A fogvatartotti vallásszabadság gyakorlása a büntetés-végrehajtás rendjére tekintettel korlátozható ugyan, de e korlátozás nem vezethet a jog tartalmának kiüresítéséhez.

A büntetés-végrehajtásról szóló szabályozás lényege ugyanis nem merül ki a joghátrány érvényesítésében, hanem magában foglalja azt a törekvést

---

¹ Magyarország Alaptörvénye, VII. cikk (1) bekezdés.

² Magyarország Alaptörvénye, I. cikk (3) bekezdés)

is, hogy az elítélt a szabadulást követően képes legyen jogkövető életmódot folytatni³. A büntetés eredményessége ezért nem pusztán abban mérhető, hogy a joghátrányt végrehajtják, hanem abban is, hogy az elítélt személyiségében és magatartásában bekövetkezik-e olyan változás, amely csökkenti a visszaesés kockázatát és támogatja a társadalmi visszailleszkedést. A büntetés-végrehajtás feladata ugyanis az, hogy a büntetési célok érvényesítése során a végrehajtás rendjét úgy alakítsa, hogy az elősegítse az elítélt társadalmi beilleszkedését és a jogkövető magatartás kialakulását⁴.

Nemzetközi szinten ugyanezt az irányt erősítik az emberi jogi és büntetés-végrehajtási minimumszabályok. Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 9. cikke⁵ védi a gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadságot. Az Európai Börtönszabályok rögzítik, hogy a fogvatartottak vallási meggyőződését tiszteletben kell tartani.⁶ Az ENSZ Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners, vagyis a Mandelaszabályok szintén hangsúlyozzák a vallási meggyőződés tiszteletének szükségességét⁷. A női fogvatartottakra vonatkozó Bangkok Rules pedig azért fontos, mert kimondják: a női elítéltek esetében a fogvatartási környezetnek és a reintegrációs programoknak figyelembe kell venniük a sajátos családi, gondozási, pszichológiai és társadalmi szükségleteket⁸.

A vallásszabadság tényleges biztosítása nemcsak jogvédelmi, hanem büntetés-végrehajtási jelentőséggel is bírhat, hiszen a vallási közösségek közreműködhetnek különösen a karitatív tevékenységben, a fogvatartás körülményeinek figyelemmel kísérésében, valamint a szabadulás utáni társadalmi beilleszkedés elősegítésében⁹.

A téma aktualitását indokolja, hogy Magyarországon a női fogvatartottak száma az elmúlt években emelkedő tendenciát mutatott. A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2019-ben 1255, 2020-ban 1290, 2021-ben 1430, 2022-ben 1417, 2023-ban pedig 1467 nő volt fogvatartásban¹⁰. Ez a tendencia felhívja a figyelmet arra, hogy a női fogvatartottak helyzetével kapcsolatos kutatások nem marginálisak, hanem relevánsak. A női fogvatartottak reintegrációja azért is különösen fontos, mert a büntetés-végrehajtási intézetben lévő nők nem elszigetelten élnek: családi kapcsolatok hálójában vannak, sok esetben anyák, gondozók, a család

³ Vókó 2001. 95–103., Ruzsonyi 2014. 179-194., Forgács 2019. 37-53.

⁴ 2013. évi CCXL. törvény 1. § (2) bekezdés a)

⁵ Emberi Jogok Európai Egyezménye (1950) 9. cikk (1).

⁶ Európai Börtönszabályok (Rec(2006)2), 29.1 pont.

⁷ ENSZ Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (Mandela Rules, 2015), 65. szabály.

⁸ ENSZ Rules for the Treatment of Women Prisoners (Bangkok Rules, 2010), 4–5. és 42. szabályok.

⁹ 2013. évi CCXL. törvény 5. § (3)

¹⁰ https://www.ksh.hu/stadat_files/iga/hu/iga0007.html 2026. 04. 18.

megtartó szereplői. Az egri büntetés-végrehajtási intézet 2012-es felmérése szerint megközelítőleg 40 000 gyermek áll kapcsolatban az összes női fogvatartottal, ami azt jelenti, hogy a reintegráció sikere vagy kudarca generációs szinten is következményekkel járhat¹¹.

A 2022-es népszámlálás adatai szerint a vallási önazonosítás a nők körében több felekezetben is gyakoribb, mint a férfiaknál. Ez arra utal, hogy a vallás és a lelki támasz a nők számára általában fontos szerepet játszik, ami a fogvatartás körülményei között tovább erősödhet. A téma aktualitásához hozzátartozik Ferenc pápa üzenete is, aki a fogvatartottak emberi méltóságának tiszteletére, valamint a büntetés-végrehajtási intézetek reintegrációs szerepére hívta fel a figyelmet. Amikor arról beszél, hogy a börtönök gyakran válnak az elszemélytelenítés, a leselejtezés helyévé, egyúttal arra is rámutat, hogy a vallás és a börtönpasztoráció képes lehet visszaadni az emberi méltóság tapasztalatát és a remény lehetőségét¹².

1.2. A kutatás célja

A tanulmány célja annak feltárása, hogy a vallás milyen szerepet tölt be a magyarországi női fogvatartottak büntetés-végrehajtási intézeten belüli életében, valamint a szabadulás utáni reintegrációban és utógondozásban¹³. A témát azért tartom fontosnak, mert a női elítéltek büntetés-végrehajtási intézeti tapasztalatairól, lelki szükségleteiről és társadalmi visszailleszkedéséről kevesebb adat áll rendelkezésre, mint férfi társaik esetében, miközben a női fogvatartottak szükségletei több szempontból is eltérnek, főleg a kapcsolatok, az érzelmi biztonság és a vallási támasz szerepében¹⁴.

A kutatás arra keres választ, hogy a vallás miként járulhat hozzá a belső motiváció erősítéséhez, a személyes változáshoz, a konfliktuskezeléshez, a lelki stabilitás fenntartásához, valamint ahhoz, hogy a női fogvatartottak a szabadulást követően nagyobb eséllyel tudjanak visszailleszkedni a társadalomba. A kutatás célja jogtudományi szempontból értelmezve az, hogy feltárja: a vallásszabadság büntetés-végrehajtási biztosítása milyen módon illeszkedik a hazai reintegrációs célrendszerbe, és a jogszabályok

---

¹¹Nagy 2014. <https://arsboni.hu/élet-a-börtönben-avagy-a-bűnelkövetők-társadalmi-reintegrációjának-elősegítése/> 2026. 04. 18., Kovács 2017. 51-61.

¹² Ferenc pápa 2019. <https://www.vaticannews.va/hu/papa/news/2019-11/papabortonpasztoracio-leselejtezes-nevelés-megelőzés.html> 2026. 04. 18., Di Blasio 2023. 5-22.

¹³ Veres 2021. 19-22.

¹⁴ Ács-Bíró 2020. 93-103., Di Blasio 2024. 365–391.

mennyiben teszik lehetővé a vallási közösségek, a börtönlelkészi szolgálat, valamint az utógondozási szereplők bekapcsolódását a szabadulás utáni társadalmi visszailleszkedés támogatásába.

1.3. A kutatási hipotézisek

A kutatás két hipotézisre épül. Az első hipotézis szerint a büntetés-végrehajtási intézetben lévő nők belső motivációja erősödik, ha aktívan részt vesznek vallásos tevékenységekben, mivel ezek hozzájárulnak személyiségfejlődésük előmozdításához, ami segíti őket a sikeres társadalmi reintegrációban és a bűnismétlés kockázatának csökkentésében.

A második hipotézis szerint a női fogvatartottak érzelmi kötődési igényei miatt a szociális kapcsolatok fenntartása a büntetés-végrehajtási intézetben és az utógondozás során is fontos. Az emberi kapcsolatok megléte növeli a sikeres társadalmi visszailleszkedés esélyét, és csökkenti a bűnismétlés kockázatát.

A fenti két hipotézis együttes vizsgálata indokolt, hiszen a vallás feltételezett reintegrációs hatása nem kizárólag belső, individuális változásként, hanem kapcsolati és közösségi dimenzióban is megjelenhet. Ezt a jogi keret is alátámasztja, mivel a büntetés-végrehajtási szabályozás a vallási közösségek és a börtönlelkészi szolgálat szerepét nem csupán a fogvatartás idejére, hanem a szabadulást követő beilleszkedés elősegítésére is kiterjeszti¹⁵.

2. A fogvatartotti vallásszabadság jogi és elméleti kerete

A fogvatartotti vallásszabadság értelmezése során abból kell kiindulni, hogy a fogvatartott személy nem veszti el emberi méltóságát, és a szabadságvesztés nem jelentheti azt, hogy minden alapjoga kiüresedik. A szabadságelvonás a személyi szabadságot korlátozza, de nem szünteti meg automatikusan a lelkiismereti és vallásszabadságot.

A hazai szabályozásban a vallásgyakorlás biztosítása a büntetés-végrehajtási szervezet feladatai közé tartozik. A fogvatartott számára lehetőséget kell biztosítani arra, hogy vallási meggyőződését kinyilvánítsa, vallási közösséggel kapcsolatot tartson, lelkipásztori ellátásban részesüljön, egyéni vagy közösségi vallásgyakorlatot folytasson, ha annak nincs a rendet

---

¹⁵ 2013. évi CCXL. törvény 5. § (3) bekezdés, 8/2017. (VI. 13.) IM rendelet 2. § g)-h) pontok

vagy a biztonságot sértő következménye. Ezzel összefüggésben külön jelentősége van a diszkrimináció tilalmának is: a vallási hovatartozás vagy annak hiánya miatt a fogvatartottat nem érheti hátrány¹⁶.

A hatályos büntetés-végrehajtási jog a vallásgyakorlás tartalmát konkrét jogosultságok formájában is meghatározza. Az elítélt számára biztosítani kell, hogy vallási meggyőződését megválassza vagy megváltoztassa, vallását gyakorolja, vallási közösséggel kapcsolatot tartson, lelki gondozásban részesüljön, vallási könyveket és kegytárgyakat tartson magánál, továbbá a büntetés-végrehajtási intézetben megvalósítható vallási szertartásokon részt vegyen. A jogszabály azt is előírja, hogy a büntetés-végrehajtási intézet elősegíti a vallási közösségek szociális, karitatív és gondozói tevékenységét, valamint a szabadulásra való felkészítéshez nyújtott szolgálatait¹⁷.

A börtönlelkészi szolgálat szabályozása külön rendeleti szinten is megjelenik. A börtönlelkészi szolgálat a jogszabály szerint olyan egyházi szolgálat, amely a fogvatartottak csoportos és egyéni vallásgyakorlásának, valamint lelki gondozásának biztosítását szolgálja¹⁸. A börtönlelkészi szolgálat büntetés-végrehajtási intézeten belüli főbb feladatai közé tartozik a hitélet biztosítása, az egyéni és közösségi lelki gondozás, a vallásgyakorlással kapcsolatos kérelmek és panaszok véleményezése, a szabadulás utáni beilleszkedéshez támogatást nyújtó vallási közösségekkel való kapcsolatfelvétel segítése, valamint a közreműködés az utógondozásban¹⁹.

A reintegráció fogalma a büntetés-végrehajtási szakirodalomban több rétegből áll²⁰. Egyrészt jelenti a társadalmi normák elfogadását és a jogkövető magatartás kialakítását, másrészt egy belső személyiségbeli változás lehetőségét is, amelynek során az elítélt újra értelmezi saját múltját, felelősségét, kapcsolatait és jövőjét²¹.

A vallás jelentéskeretet adhat a szenvedésnek, enyhítheti a reménytelenséget, csökkentheti a belső káoszt, erősítheti az erkölcsi önreflexiót és közösségi kapcsolódást kínálhat. Lényegi meglátás, hogy a vallási élmény és a vallási közösséghez kapcsolódás elősegítheti a külső szabálykövetés belső normakövetéssé alakulását. Mindez azért fontos, mert a bűnisméltlés kockázatának csökkenése szoros összefüggésben áll azzal, hogy az elítélt képes-e belső meggyőződésből elfordulni a korábbi deviáns

---

¹⁶ Domokos 2024. 449-459., Erdélyi 2024. 415-429.

¹⁷ 2013. évi CCXL. törvény 126. §

¹⁸ 8/2017. (VI. 13.) IM rendelet 1. § 2.

¹⁹ 8/2017. (VI. 13.) IM rendelet 2. §

²⁰ Czenczer 2008. 1-12., Fliegau 2009. 83-96.

²¹ Forgács 2019. 37-53., Ruzsonyi 2014. 179-194.

viselkedéstől²². Ha a vallás hozzájárul a belső motiváció kialakulásához, a normakövető magatartás megerősödéséhez és a társadalmi visszailleszkedés sikeréhez, akkor közvetetten a büntetés célját is szolgálja, mivel csökkenti a visszaesés valószínűségét és elősegíti, hogy a fogvatartott a szabadulás után a társadalom jogkövető tagjaként éljen tovább.

3. A női fogvatartottak sajátos helyzete

A női fogvatartottak helyzete több szempontból is eltér a férfi fogvatartottakétól²³. A női bűnelkövetés történetileg mindig kisebb arányú volt, azonban annak hátterében gyakran összetettebb társadalmi, családi és pszichológiai tényezők jelennek meg²⁴. A női bűnelkövetők esetében hangsúlyos a családi szerepek terheltsége, a gazdasági kiszolgáltatottság, a korábbi viktimizáció és a kapcsolati sérülések kérdése²⁵.

A női fogvatartottak gyakran kétszeres marginalizációt élnek meg: a bűnelkövetés miatt a társadalom peremére kerülnek, miközben nőként, anyaként vagy gondozóként olyan elvárások megszegőiként jelennek meg, amelyek tovább erősítik a velük szembeni negatív megítélést. A stigmatizáció ezért sok esetben erősebb, mint a férfi fogvatartottaknál, ami a szabadulás utáni reintegrációt is nehezíti²⁶.

A szakirodalom szerint a női fogvatartottak körében gyakoriak a mentális egészségi problémák, a depresszió, a gyógyszerfüggőség, az önkárosító magatartás, valamint a személyközi konfliktusok. A fogvatartási környezet ezekre a sajátosságokra nem mindig tud megfelelően reagálni, noha a reintegráció sikeressége nagyban függ attól, hogy a fogvatartott kap-e olyan lelki, közösségi és pszichológiai támaszt, amely segíti a belső stabilitás helyreállítását²⁷.

---

²² Pargament 1997. 21-197., Park 2005. 707-729., Hezam 2023. 45-57.

²³ Vigh 2016. 662-668.

²⁴ Korinek 2006. 542-558.

²⁵ Ács-Bíró 2020. 59-95., Tamási 2020. 169-180., Tóth 1999. 5-41.

²⁶ Cruells- Igareda 2005. 25-35., Ács-Bíró 2016. 147-156.

²⁷ Juhász 2014. <https://arsboni.hu/noi-fogvatartottak-nem-specifikus-problemai-bortonkornyezetben/> 2026. 04. 18., Ács-Bíró 2020. 59-95.

4. A vallás szerepe a reintegrációban és a konfliktuskezelésben

A vallás megküzdési stratégiát kínál²⁸. Pargament vallási coping-elmélete szerint a vallás segíthet a nehézségek jelentésének újrendezésében, az érzelmi túlterhelés enyhítésében, valamint abban, hogy az egyén ne teljes kontrollvesztésként élje meg a krízist²⁹. Park úgy véli, hogy a vallás meaning-making framework-ként működhet, vagyis olyan jelentésképző keretet adhat, amelyen keresztül az egyén értelmezni tudja az élet stresszhelyzeteit³⁰.

A vallás erkölcsi és identitásbeli funkciót is betölthet³¹. A vallási meggyőződés, különösen az érett vallásosság, képes lehet arra, hogy az egyén cselekedeteit ne külső kényszerekhez, hanem belső értékrendhez kapcsolja³². A büntetés-végrehajtási közegben ennek súlya van, mert a pusztán külső kontrollra épülő szabálykövetés sokszor nem vezet tartós személyes változáshoz.

A vallási közösségekhez kapcsolódó tapasztalatok segíthetnek abban, hogy a fogvatartott ne érezze magát végleg kirekesztettnek, hanem megtapasztalja a valahová tartozás élményét, és esélyt lásson az újrakezdésre. A közösségi támasz a szabadulás után sok esetben még fontosabbá válik, mivel a stigma, a munkaerőpiaci kizártság és a kapcsolati háló sérülése miatt sok nő nehezen talál önállóan megoldást a helyzetére³³. Ha azonban az elítélt olyan közösségre lel, amely nem a korábbi bűnelkövető szerepét erősíti meg, hanem a jogkövető identitását támogatja, akkor az a reintegráció eredményességét és a visszaesés kockázatának csökkenését is elősegítheti.³⁴

A vallás protektív szerepéről is szól a szakirodalom. Több kutatás rámutat arra, hogy a vallásosság összefügghet jobb pszichológiai alkalmazkodással, alacsonyabb depresszív tünetekkel, kisebb kockázatvállalási hajlandósággal és erősebb életértelemmel³⁵. A hazai börtönkutatások is azt mutatják, hogy a vallásgyakorlás a fogvatartottak szerint konfliktuscsökkentő és lelki stabilizáló hatású is lehet³⁶. Büntetés-végrehajtási szempontból lényeges, hogy minden olyan tényező, amely mérsékli az agressziót, erősíti az

²⁸ Kézdy-Martos-Urbán-Horváth 2010. 1-16.

²⁹ Pargament 1997. 21-197., Tiringer 2013. 171-184.

³⁰ Park 2005. 707-729.

³¹ Tihanyi 2019. 9-66.

³² Martos-Kézdy 2007. 134-156., Szentmártoni 2003. 74-81.

³³ Maruna-Immarigeon-LeBel 2004. 3-26., Myers-Olson 2013. 3-8.

³⁴ Adamczyk 2017. 192-232.

³⁵ Good-Willoughby 2006. 41-55., Wright-Frost-Wisecarver 1993. 559-568., Barry-Nelson 2005. 245-255., Di Blasio-Kiss 2022. 5-17.

³⁶ Szilassy 2023. 61-88.

önszabályozást és csökkenti a deviáns viselkedési mintákhoz való visszatérést, támogatja a büntetés céljának megvalósulását.

Fontos megemlíteni, hogy a hatás nem egyforma mindenkinél, és nagyban attól függ, hogy a vallás megmarad-e intézeti alkalomnak, vagy személyes kapcsolattá és közösségi támasszá válik-e, ami a szabadulás után is folytatódik.³⁷

5. Az empirikus kutatás módszertana

A kutatásom kvalitatív módszertani alapokra épül³⁸. A vizsgálat időszaka 2024. június 1-től 2024. október 20-ig tartott. Ez idő alatt összesen 15 félig strukturált mélyinterjút készítettem, amelyek döntő többsége online vagy telefonon keresztül zajlott, kisebb részben személyes találkozások révén. Az interjúalanyok teljes anonimitását biztosítottam.

A kutatásom sajátossága, hogy három különböző csoport nézőpontját kapcsoltam össze. Az első csoportot korábbi női fogvatartottak alkották, összesen 8 fő. A második csoportot börtönpasztorációt végző vallási személyek – pásztorok, papok – képviselték, 3 fővel. A harmadik csoportba 4 börtönmissziós és civil szakember tartozott. Mindez lehetővé tette, hogy ne csupán az érintettek személyes élményeit, hanem a velük dolgozó szakemberek és vallási szereplők tapasztalatait is összevegyem.

A résztvevőket célzott mintavételi módszerrel értem el, személyes és szakmai kapcsolati hálókon keresztül, hólabda módszert alkalmazva. A kutatás előkészítésében és lebonyolításában jelentős szerepet játszott a Jezsuita Roma Szakkollégium szakmai közege, amelynek kapcsolati rendszerében olyan vallási személyekkel és szakemberekkel is kapcsolatba kerülhettem, akik közvetlenül részt vesznek börtönpasztorációs munkában.

Az interjúk során a következő fő témákra kérdeztem rá: a büntetés-végrehajtási intézetbe kerülés körülményei; vallási élmények a fogvatartás alatt; a nőiesség és speciális szükségletek kérdése; a lelki támogatás formái; a szabadulásra való felkészítés; a visszailleszkedés tapasztalatai; valamint a vallási és civil közösségek szerepe a reintegrációban. Az interjúkat hangfelvételen rögzítettem, majd szó szerinti átiratot készítettem. Az adatfeldolgozás első lépéseként tematikusan elemeztem, ezt követően az interjúkat több fő kategória mentén kódoltam: vallási támogatás és belső motiváció; reintegrációs támogatás; női sajátosságok;

---

³⁷ Erdélyi 2023. 23-43., Erdélyi 2024. 415-429., Di Blasio 2024. 365-391.

³⁸ Gorard 2004. 7., Küsters 2009. 66.

szociális kapcsolatok; vallási és civil együttműködés. A kutatás nem reprezentatív, ezért az eredmények nem általánosíthatók valamennyi női fogvatartottra. A vizsgálat célja nem statisztikai összefüggések feltárása, hanem a vallás reintegrációs szerepének tapasztalati alapú, kvalitatív megértése volt.

6. Az empirikus kutatás eredményei

6.1. A vallás mint lelki támasz a fogvatartás ideje alatt

Az interjúk alapján a vallás és a hit a büntetés-végrehajtási intézetben töltött idő alatt több nő számára elsődlegesen lelki támaszként jelent meg. Erőforrásként hivatkoztak a hitükről, ami segített túlélni a fogvatartás érzelmileg megterhelő szakaszait. A fogvatartás első időszaka, a bezártság élménye, az elszakadás a családtól, a bizonytalanság és a szegény olyan lelkiállapotokat hívott elő, amelyekben a hit, az ima vagy a vallási alkalmak reális belső kapaszkodót jelentettek.

NFT5 így fogalmazott: *„Sok rab olvasott Bibliát, mert a hit adott reményt. Az istentiszteleteken, ahol részt vettünk, egy kicsit elfelejtettük, hogy börtönben vagyunk.”* Ez az idézet kifejezi, hogy a vallási gyakorlat a börtönélményből való ideiglenes lelki kilépés lehetőségét adta. NFT4 hasonlóan nyilatkozott: *„Ami engem segített, az a vallásom volt.”* E mondat egyszerűsége ellenére lényeges tartalmat hordoz. Arra utal, hogy a vallás nem egy volt a lehetséges intézeti programok közül, hanem az a támasz, amelyhez személyesen kapcsolódni tudott. Az interjúkból kirajzolódott, hogy a vallási támasz akkor vált fontossá, amikor más kapcsolati és érzelmi források gyengék vagy hiányosak voltak.

Volt olyan interjúalany is, aki a büntetés-végrehajtási intézetben került közelebb a valláshoz, illetve ott fordult tudatosabban a hit felé. NFT3 ezt így fogalmazta meg: *„A börtön előtt nem volt fontos számomra a vallás, nem jártam rendszeresen templomba.”*

6.2. A vallás és a belső motiváció erősödése

Megfigyelhető volt, hogy a vallási élmények több esetben nem csupán megnyugvást, hanem belső változást is elindítottak. Több interjúalany beszélt arról, hogy a hit segítette őket múltjuk újraértékelésében, hibáik

belátásában, sőt abban is, hogy elhatárolódjanak korábbi bűnelkövető életmódjuktól. NFT4 megfogalmazása jól összegzi ezt: *„A hit nekem segített, és úgy érzem, emiatt sem szeretnék több bűncselekményt elkövetni.”*

Ez a tapasztalat összhangban áll azokkal a szakirodalmi megállapításokkal, amelyek leírják, hogy a vallás képes lehet az önértékelés helyreállítására, az erkölcsi önreflexió erősítésére és az érett vallásosság révén belső normarendszer kialakítására³⁹. A vallásos programokon résztvevők számára a hit nem csak időtöltés volt, hanem segített nekik tágabb perspektívából átgondolni életüket. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy az interjúk alapján a vallás hatása nem mechanikus. Nem minden vallási részvétel jelentett mély belső változást, és nem minden fogvatartott élte meg ugyanúgy ezeket az alkalmakat.

6.3. A szociális kapcsolatok és vallási közösségek megtartó ereje

A második hipotézis szempontjából fontos, hogy az interjúk szinte egybehangzóan jelezték: a női fogvatartottak számára a kapcsolatok fenntartása, az emberi közelség és a közösséghez tartozás élménye kiemelten fontos. Ez igaz volt a fogvatartás ideje alatt és a szabadulást követően is.

Több interjúalany arról számolt be, hogy a büntetés-végrehajtásban kialakult lelkipásztori vagy vallási közösségi kapcsolatok a szabadulás után is megmaradtak. NFT7 szerint: *„Az atyával, akivel a börtönben találkoztam, továbbra is tartottuk a kapcsolatot, aki, ha úgy van segít.”* Ez a mondat mutatja, hogy a vallás reintegrációs szerepe nem merül ki a büntetés-végrehajtás falai között tartott alkalmakban, hanem az utógondozás és a kapcsolati kontinuitás területén is kiteljesedik. NFT4 ezt egy másik oldalról fogalmazta meg: *„A vallási közösségek segítettek abban, hogy ne érezzem magam egyedül, és hogy ne érezzem magam bűnözőnek.”*

6.4. A szabadulás utáni nehézségek és a vallás korlátai

A kutatás azt is világossá tette, hogy a vallás reintegrációs fontossága ellenére a szabadulás utáni visszailleszkedés súlyos strukturális akadályokba ütközik. A társadalmi előítéletek, a büntetett előlélethez

---

³⁹ Martos-Kézdy 2007. 134-156., Szentmártoni 2003. 74-81., Hezam 2023. 45-57.

kapcsolódó stigma, az erkölcsi bizonyítvány hiánya, a munkavállalási nehézségek, a lakhatási problémák és a családi kapcsolatok sérülése olyan tényezők, amelyekkel a vallás önmagában nem tud megbirkózni.

NFT2 így fogalmazott: *„Sajnos sok helyen előítéletekkel találkozom. Amikor meglátják a lábilincset, az emberek egyből rosszra gondolnak.”* NFT6 hozzátette: *„Mivel nincs erkölcsi bizonyítványom így nem sok lehetőségem maradt.”*

6.5. A vallási személyek tapasztalatai

A börtönpasztorációt végző vallási személyekkel készített interjúk megerősítették a korábbi fogvatartottak beszámolóit. Egyikük szerint: *„Sokan közülük soha nem kaptak lelki segítséget, és a hit számukra egy új út, amelyen elindulhatnak a változás felé.”* A vallási személyek elmondása alapján a fogvatartottak egy része a vallási alkalmak során először tapasztal meg valódi figyelmet, elfogadást és ítéletmentes jelenlétet.

Több vallási személy arra is utalt, hogy azok a fogvatartottak, akik komolyan veszik hitüket, jellemzően nyugodtabbak, kevésbé konfliktusosak, és nagyobb belső stabilitást mutatnak. Egyikük ezt így fogalmazta meg: *„Akik komolyan veszik a hitüket, azok viselkedése megváltozik.”* Ez összecseng a szakirodalmi megállapításokkal, amelyek szerint a vallás nemcsak lelki, hanem a viselkedés szintjén is kedvező hatással lehet⁴⁰.

A vallási személyek ugyanakkor nem idealizálták saját szerepüket. Többen hangsúlyozták, hogy a szabadulás utáni támogatás során komoly erőforráskorlátokkal szembesülnek. A segítség szándéka sokszor megvan, de a rendelkezésre álló intézményi, anyagi és szervezeti háttér korlátozott.

6.6. A civil és börtönmissziós szakemberek árnyaló megállapításai

A civil szakemberekkel készült interjúk segítettek árnyaltabban látni a vallás szerepét. A megkérdezettek szerint a hit sokszor erős motivációt adhat, ugyanakkor azt is kiemelték, hogy a reintegráció sikerét nem csak vallási tényezők befolyásolják.

⁴⁰ Good-Willoughby 2006. 41-55., Szilassy 2023. 61-88., Hezam 2024. 393–413.

Az egyik interjúalany ezt így fogalmazta meg: „A vallás önmagában nem mindig elegendő. A hit lehet egy erős motivációs erő, de az emberi kapcsolatok és a gyakorlati segítségnyújtás nélkülözhetetlenek a sikeres visszailleszkedéshez.” A civil szakemberek arról is beszéltek, hogy egyes fogvatartottak nem feltétlenül spirituális okból vesznek részt vallási alkalmakon. Olykor a vallási események „kilépési pontként” működnek a „börtönélet” mindennapi rutinjából, vagy egyszerűen egy másfajta közeg élményét adják. Emellett az is szerepet játszhat, hogy egyesek kedvezmények reményében vesznek részt ezeken az alkalmakon.

7. A hipotézisek igazolása

Az első hipotézis, mely szerint a vallási tevékenységekben való aktív részvétel erősíti a női fogvatartottak belső motivációját és támogatja reintegrációjukat, a kutatás alapján a vizsgált mintában alátámasztható. A korábbi fogvatartottak és a vallási személyek beszámolóinak alapján a hit hozzájárulhatott a lelki stabilitás helyreállításához, a múlt újraértékeléséhez, az önreflexióhoz és az erkölcsi normák belsővé tételéhez. Megfigyelhető, hogy a vallás több esetben nem pusztán vigaszt nyújtott, hanem a valódi belső átalakulás lehetőségét is megnyitotta. A sikeres reintegráció egyik feltétele éppen az, hogy a fogvatartott a jogkövető életmódot ne csak külső kényszerből, hanem belső meggyőződésből vállalja.

A civil szakemberek tapasztalatai alapján az is megállapítható, hogy a belső motiváció nem kizárólag vallási tevékenységek révén erősödhet. Oktatási programok, művészeti tevékenységek⁴¹, személyes beszélgetések, mentorálás és más közösségi tapasztalatok szintén hasonló irányú változásokat indíthatnak el. A vallás fontos eszköz a törvénytisztelő élethez, de nem az egyetlen.

A második hipotézis, ami a szociális kapcsolatok fenntartását értékeli a női fogvatartottak mentális egészsége és reintegrációja szempontjából, szintén alátámasztást nyert az interjúalanyok beszámolóinak alapján. A kutatás valamennyi szereplői csoportja azt jelezte, hogy a női fogvatartottak számára a kapcsolatok, az érzelmi támasz és a közösséghez tartozás kiemelt fontosságú. A vallási közösségek ebben azért fontosak, mert érzelmi, erkölcsi és gyakorlati támogatást is tudnak adni. Meg kell említeni azt is, hogy a megtartó kapcsolatok nem kizárólag vallási közösségekben

---

⁴¹ Kovács 2024. 431-447.

jöhetnek létre; családi, baráti és civil kapcsolatok ugyancsak meghatározók lehetnek.

A két hipotézis együttes értelmezése alapján megállapítható, hogy a vallás büntetőjogi szempontból ott tud teret nyerni, ahol a belső motivációt erősíti és kapcsolati megtartásában is szerepet játszik. Ilyen esetben a vallás hozzájárulhat ahhoz, hogy a fogvatartott normakövető életmódot alakítson ki, sikeresen visszailleszkedjen a társadalomba, és kisebb eséllyel kövessen el újabb bűncselekményt. Ezáltal a büntetés végrehajtása közelebb kerül ahhoz, hogy elérje a kívánt hatást: ne csupán joghátrányt érvényesítsen, hanem csökkentse a visszaesés esélyét és elősegítse a társadalom védelmét is.

8. Következtetések

A fogvatartotti vallásszabadság a női elítéltek esetében nemcsak alapjogi jogosultság, hanem jól megragadható reintegrációs erőforrás is lehet. Az empirikus kutatásom alapján a vallás a fogvatartás idején lelki stabilitást, reményt biztosíthat; a szabadulás után pedig közösségi megtartó erőként és normatív orientációként jelenhet meg. A kutatás tanulsága azonban az, hogy a vallás jelentősége büntetés-végrehajtási szempontból elsősorban abban ragadható meg, hogy hozzájárulhat a belső motiváció kialakulásához és a normakövető életmód megerősödéséhez.

Az is világos, hogy a vallás szerepét nem szabad kizárólagos magyarázó elvként kezelni. A vallás akkor a leghatékonyabb, ha személyes kötődéssel, elfogadó közösséggel és konkrét segítséggel is párosult. Ebből következően a fogvatartotti vallásszabadság reintegrációs funkciója akkor bontakozik ki leginkább, ha a feltételek együttesen teljesülnek: a vallási részvétel önkéntes; az intézményi hozzáférés biztosított; a kapcsolatok a szabadulás után is folytatódhatnak; valamint a lelki támasz mellett gyakorlati segítség is megjelenik.

Ezek alapján megállapítható, hogy a vallás a női fogvatartottak esetében olyan belső motivációs és közösségi erőforrás lehet, amely elősegíti a normakövető magatartás kialakulását, támogatja a sikeres reintegrációt, és ezáltal hozzájárul a bűnisméltés és a visszaesés kockázatának csökkenéséhez. Ebből a bűnügyi tudományok szempontjából az következik, hogy a vallásszabadság tényleges biztosítása nem csupán alapjogi kérdés, hanem a büntetés céljának eredményesebb megvalósításához is hozzájárulhat.

Felhasznált irodalom

Ács-Bíró Adrienn (2016): Szakképzés és foglalkoztatás a rácsok mögött. Tapasztalatok a Kalocsai Fegyház és Börtönben. In: Lükő István - Molnár György - Sik Dávid - Szűts Zoltán (szerk.): *EDU Szakképzés és Környezetpedagógia Elektronikus Szakfolyóirat*, 2016/3, 147-156.

Ács-Bíró Adrienn (2020): *Női fogvatartottak oktatás-nevelés szempontú egyéni és intézményi profiljának rendszerszintű vizsgálata az eredményes reintegráció érdekében*. PhD értekezés, Pécsi Tudományegyetem, Pécs.

Adamczyk, Anna - Freilich Joshua D, - Kim Chulhee (2017): Religion and crime: a systematic review and assessment of next steps. *Sociology of Religion*, 78(2), 192-232. DOI: <https://doi.org/10.1093/socrel/srx012>

Barry, Carolyn McNamara - Nelson, Larry J. (2005): The role of religion in the transition to adulthood for young emerging adults. *Journal of Youth and Adolescence*, 245-255. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10964-005-4308-1>

Cruells Marta. - Igareda Noelia (2005): *Women Integration & Prison*. SURT Association, Aurea Editores, Barcelona, 25-35.

Czenczer Orsolya (2008): Az oktatás, mint reszocializációs eszköz a fiatalokúak bv. intézeteiben. *Börtönügyi Szemle*, 2008/3, 1-12.

Di Blasio Barbara (2024): A keresztény hit szerepe a női fogvatartottak reintegrációjában. *Belügyi Szemle*, 72(3), 365-391. o. DOI: <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2024.v72.i3.pp365-391>

Di Blasio Barbara - Kiss Viktória (2022): Családi minták a függőségek kialakulásában. *Börtönügyi Szemle*, 41(3), 5-17. <https://epa.oszk.hu/02700/02705/00130/pdf/> (Utolsó letöltés dátuma: 2026. 04. 18.)

Di Blasio Barbara (2023): Márianosztra öröksége - A vincés nővérek börtönpasztorációja. *Börtönügyi Szemle*, 2023/2, 5-22.

Domokos Andrea (2024): Valláserkölcsei nevelés egykor és ma. *Belügyi Szemle*, 72(3), 449-459. DOI: <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2024.v72.i3.pp449-459>

Erdélyi Csaba (2023): A vallásgyakorlás szerepe a reintegrációs tevékenységben. *Börtönügyi Szemle*, 42(2), 23-43.

Erdélyi Csaba (2024): A vallásgyakorlás helyzete, szerepe, lehetőségei a büntetés-végrehajtási szervezet reintegrációs tevékenységében. *Belügyi*

Szemle, 72(3), 415-429. DOI: <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2024.v72.i3.pp415-429>

Erdélyi Csaba (2022): Kereszténység a börtönviszonyok között. *Lelkipásztor*, 97, 378-382.

Ferenc pápa (2019): „Leselejtezés helyett neveljünk” - a pápa beszéde a börtönpasztoráció felelőseihez. *Vatican News*. Online: <https://www.vaticannews.va/hu/papa/news/2019-11/papa-bortonpasztoracio-leselejtezes-neveles-megelozes.html> (2026. 04. 18.)

Fliegaufer Gergely (2009): A differenciált asszociációs elmélet és a kognitív behavior terápia kapcsolata. A börtön, mint a kriminológia és a szociálpedagógia érdeklődésének metszéspontja. *Börtönügyi Szemle*, 2009/3, 83-96.

Forgács Judit (2019): A fogva tartás és reintegráció fogalmi megközelítése. In: Czenczer O. - Ruzsonyi P. (szerk.): *Büntetés-végrehajtási reintegrációs ismeretek*. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 37-53.

Good, Marie - Willoughby, Teena (2006): The role of spirituality versus religiosity in adolescent psychosocial adjustment. *Journal of Youth and Adolescence*, 41-55. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10964-005-9018-1>

Gorard, Stephen (2004): *Combining Methods in Educational and Social Research*. Open University Press.

Hezam Leila Melinda (2024): A vallási nevelés szerepe a harmadlagos bűnmegelőzésben. *Belügyi Szemle*, 72(3), 393-413. DOI: <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2024.v72.i3.pp393-413>

Hezam Leila Melinda (2023): A vallás, mint a reintegrációs törekvések motivációs alapja a fogvatartottak körében. *Börtönügyi Szemle*, 2023/2, 45-57.

Juhász Andrea Erika (2014): Női fogvatartottak nem-specifikus problémái börtönkörnyezetben. <https://arsboni.hu/noi-fogvatartottak-nem-specifikus-problemai-bortonkornyezetben/> (Utolsó letöltés dátuma: 2026. 04. 18.)

Kézdy Anikó - Martos Tamás - Urbán Szabolcs - Horváth-Szabó Katalin (2010): A vallásos attitűdök, a megküzdési módok és a lelki egészség összefüggései serdülő- és fiatal felnőttkorban. *Mentálhigiéne és Pszichoszomatika*, 11/2010, 1-16. DOI: <https://doi.org/10.1556/Mental.11.2010.1.1>

Korinek László (2006): A XX. század kriminológiai elméletei. In: Gönczöl Katalin - Kerecsi Klára - Korinek László - Lévay Miklós (szerk.): *Kriminológia - szakkriminológia*. Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 543-558.

Kovács Bernadett (2017): Anyák és gyermekeik. Élet a rácsok mögött. *Börtönügyi Szemle*, 2017/2, 51-61.

Kovács Mónika (2024): A művészet és a hit kapcsolódási lehetőségei büntetés-végrehajtási keretek között. *Belügyi Szemle*, 72(3), 431-447. <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2024.v72.i3.pp431-447>

Küsterson Ivonne (2009): *Narrative Interviews*. VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-531-91440-4>

Maruna Shass - Immarigeon Robert - LeBel Thomas P. (2004): Ex-offender reintegration: theory and practice. In: Maruna, S. - Immarigeon, R. (eds.): *After Crime and Punishment: Pathways to Offender Reintegration*. Willan, 3-26.

Martos Tamás - Kézdy Anikó (2007): A vallásosság szerepe a személyes célok rendszerében. In: Horváth-Szabó K. (szerk.): *Vallásosság és személyiség*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, 134-156.

Myers Lynette D. - Olson James (2013): Offender Reentry and Reintegration: Policy and Research. *Criminal Justice Policy Review*, 24(1), 3-8. DOI: <https://doi.org/10.1177/0887403412452426>

Nagy Alexandra (2014): Élet a börtönben, avagy a bűnelkövetők társadalmi reintegrációjának elősegítése. <https://arsboni.hu/elet-a-bortonben-avagy-a-bunelkovetok-tarsadalmi-reintegraciojanak-elosegítése/> (Utolsó letöltés dátuma: 2026. 04. 18.)

Pargament Kenneth I. (1997): *The Psychology of Religion and Coping. Theory, Research and Practice*. Guilford Press, 21-197.

Park Crystal L. (2005): Religion as a Meaning-Making Framework in Coping with Life Stress. *Journal of Social Issues*, 61(4), 707-729. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2005.00428.x>

Ruzsonyi Péter (2014): Kriminálpedagógia és az új Bv. Kódex. In: Deák F. - Pallo J. (szerk.): *Börtönügyi Kaleidoszkóp: Ünnepi kötet Dr. Lőrincz József 70. születésnapja tiszteletére*. Büntetés-végrehajtási Szervezet Tudományos Tanácsa, 179-194.

Szentmártoni Mihály (2003): A felnőttkor vallásossága. In: Horváth-Szabó K. (szerk.): *Valláspszichológia*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 74-81. DOI: <https://doi.org/10.1556/mpszle.58.2003.1.5>

Szilassy Roland (2023): A fogvatartottak vallásgyakorlásának aspektusai II. - A 2023. évi kiterjesztett kutatás tapasztalatai. *Börtönügyi Szemle*, 2023/2, 61-88.

Tamási Erzsébet (2020): Nemek a bűnözésben. In: Barabás A. Tünde (szerk.): *Alkalmazott kriminológia*. Dialóg Campus Kiadó, 169-180.

Tihanyi Miklós (2019): *Bűn - hit - szabadulás. A vallás szerepe a büntetés-végrehajtásban*. Nemzeti Közszerzői Egyetem, Budapest, 9-66.

Tiringer Aranka (2013): A lelkészek mentálhigiénés tevékenysége. In: Kiss E. Cs. - Sz. Makó H. (szerk.): *Mentálhigiéné segítő hivatás. Fejezetek az elmélet és a gyakorlat területeiről*. Pro Pannonia Kiadó, 171-184.

Tóth Olga (1999): *Erőszak a családban*. TÁRKI, Társadalompolitikai Tanulmányok 12., Budapest, 5-41.

Vigh Dávid (2016): Nemek és bűnözés. In: Borbíró Andrea - Gönczöl Katalin - Kerecsi Klára - Lévy Miklós (szerk.): *Kriminológia*. Wolters Kluwer Kiadó, Budapest, 662-682.

Veres András (2021): A börtönpasztoráció teológiai dimenziói. *Börtönügyi Szemle*, 2021/2, 19-22. Online: <https://bv.gov.hu/sites/default/files/BSZ%202021-2%20Online.pdf> (Utolsó letöltés dátuma: 2026. 04. 18.)

Vókó György (2001): A büntetés-végrehajtás időszerű kérdései. *Jura*, 7(1), 95-103.

Wright Loyd S. - Frost, Christopher J. - Wisecarver, Stephen J. (1993): Church attendance, meaningfulness of religion, and depressive symptomatology among adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 559-568. DOI: <https://doi.org/10.1007/BF01537716>